

8 förslag för ett bättre samhälle

Sverige står inför en rad samhällsutmaningar som ett oroligt världsläge, ett utökat beredskapsbehov, ökad ojämlikhet, utanförskap, organiserad brottslighet, misstro mot demokratiska institutioner, en ansträngd välfärd, psykisk ohälsa, ofrivillig ensamhet och akuta klimatförändringar. Civilsamhället fungerar som en positiv kraft i samhällsutvecklingen genom att komplettera offentliga insatser, mobilisera frivilliga och vara röstbärare för olika grupper. Civilsamhällets organisationer utvecklar lösningar, skapar engagemang och stärker tilliten i samhället.

För att den här kraften ska kunna tas tillvara fullt ut behöver civilsamhällets aktörer goda förutsättningar. Det krävs en inkluderande lagstiftning, långsiktiga finansieringsmodeller samt en möjlighet till samverkan med offentlig sektor i välfärdsarbetet. Byråkratiska hinder behöver undanröjas och civilsamhället måste erkännas som en central partner i att möta både lokala och globala utmaningar.

Mot denna bakgrund har **Civilsamhällesarenan** under Almedalsveckan 2025 samlat en bredd av aktörer för samtal om civilsamhällets villkor, möjligheter och bidrag inom en rad olika områden. Nedan följer en översikt med viktiga åtgärder som vi menar på ett påtagligt sätt skulle bidra till ett bättre samhälle. Förslagen återspeglar respektive arrangörsorganisationers egna ståndpunkter och bygger på de seminarier som anordnades i Almedalen 25–26 juni 2025.

1. Studieförbunden kan ta en starkare roll i krisberedskapen (Studieförbunden)

Studieförbunden samlar civilsamhället utifrån bildning och kultur, inte minst i kris. Vi finns i alla Sveriges kommuner och når en bred mångfald av människor och föreningar.

Genom kunskap om allt från IT-säkerhet till odling och hemberedskap, samt ökad gemenskap och tillit mellan människor, bidrar studieförbunden till en stärkt beredskap. Folkbildningens metoder stärker ett kritiskt förhållningssätt mot desinformation.

Med rätt finansiering kan studieförbunden stärka beredskap, försvarsvilja och motståndskraft hos 50 000 personer.

Studieförbunden föreslår:

ökade anslag till studieförbundens kunskapshöjande insatser för stärkt beredskap och civilt försvar.

2. Hur många register klarar civilsamhället? (Civos)

Det växande antalet offentliga register över civilsamhället och personer i ledande roller oroar. Föreningsfriheten och den personliga integriteten måste värnas när staten begär in alltmer uppgifter. Behovet av kontroll måste balanseras med civilsamhällets självständighet och skyddet av grundläggande fri- och rättigheter.

Företrädarregister, krav på medlemsregister inom folkbildningen och trossamfundens dokumentation av betjänade personer är exempel på kontrollsystem som nu växer fram. Dessa åtgärder riskerar att skapa en övervakningslogik som hämmar engagemang och försvårar det demokratiska arbetet. Regeringens åtgärder för att motverka felaktiga bidragsutbetalningar kan få långtgående konsekvenser för föreningsfriheten och den personliga integriteten. Det är en utveckling som riskerar att underminera grunden för ett fritt och oberoende civilsamhälle.

Det civila samhället måste i stället ges förutsättningar att verka fritt, utan oproportionerlig kontroll från staten. Arbetet mot felaktiga utbetalningar är viktigt, men får inte ske på bekostnad av grundläggande fri- och rättigheter.

Civos föreslår:

att regeringen samordnar arbetet med olika register för civilsamhället för att balansera behovet av kontroll med civilsamhällets självständighet och skyddet av grundläggande fri- och rättigheter.

3. Allmänna arvsfonden (Fremia och LSU)

Allmänna arvsfonden är en central aktör för att stärka det svenska civilsamhället. Genom att finansiera nyskapande projekt och initiativ bidrar fonden till ett mer inkluderande, hållbart och demokratiskt samhälle.

I takt med att samhällets utmaningar förändras behöver också arvsfondens roll utvecklas. Det krävs politisk handlingskraft för att säkerställa att fondens resurser fortsatt används strategiskt för att främja innovation och inkludering genom civilsamhällets organisationer.

Fremia och LSU föreslår:

att regeringen tillsätter en utredning för Allmänna arvsfondens utveckling, men behåller målgrupperna och civilsamhällets organisationer som mottagare av medel.

4. Civilsamhället och välfärden (Forum – idéburna organisationer med social inriktning)

Med fyra miljoner ideellt engagerade, omkring 190 000 anställda och verksamhet i hela landet är idéburna organisationer en samhällskraft att räkna med, inte minst där det offentliga skydds nätet inte alltid räcker till.

Forum kräver därför att 1) beslutsfattare erkänner och resurssätter idéburna organisationer för dess bidrag till ett samhälle där alla har tillgång till sina rättigheter, 2) förändringar av samhällskontraktet enbart sker genom dialog med respekt för varje parts uppdrag, roll och formella ansvar och 3) skattemedel ska täcka kostnaderna för offentligt finansierad välfärdsverksamhet.

Andra medel som idéburna organisationer kan få del av (arv, gåvor, insamlingar, ideellt arbete och så vidare) bör användas för att skapa mervärden såsom långsiktigt engagemang och annat som stärker verksamheten.

Forum föreslår:

att regeringen garanterar en långsiktig finansiering och delaktighet för civilsamhället i dess roll att bidra till ett samhälle som stärker människors egenmakt samt motverkar social och ekonomisk utsatthet; utan att ersätta grundläggande offentligt ansvar.

5. Stärk förutsättningarna för samverkan mellan näringsliv och civilsamhället (Giva Sverige)

Samarbete mellan näringslivet och civilsamhället är en nyckel för att möta vår tids stora samhällsutmaningar – från social utsatthet till klimatförändringar.

Nya europeiska hållbarhetskrav skapar ökade möjligheter till samverkan. Den svenska regeringen har också tagit initiativ till flera utredningar för att i högre grad möjliggöra näringslivets stöd till ideella organisationer. Samtidigt sker en global motreaktion mot hållbarhetsarbete, som påverkar svenska företag och organisationer negativt.

Det svenska näringslivet vill bidra i den gröna omställningen och säkra ett inkluderande samhälle. Ideella organisationer har kunskapen, verktygen och infrastrukturen för att nå och mobilisera människor. Här spelar politiker på alla nivåer en avgörande roll för att främja starka och långsiktiga samarbeten genom att föra en politik och retorik som stärker ideella organisationers roll i samhällsbygget.

Rätt reformer kan dessutom frigöra potentialen i samverkan mellan företag och civilsamhälle, till nytta för hela samhället.

Giva Sverige föreslår:

att regeringen 1) initierar en särskild satsning under tre år för att stärka ideella organisationers kapacitet att öka sin egen finansiering, 2) genomför reformer i regelverket för stiftelser för att undanröja dagens hinder för sponsring och bidrag från företag samt att 3) alla allmännyttiga ändamål omfattas av incitament för givande, såsom skattereduktion eller matchningssystem för gåvor.

6. Sociala investeringar med pensionsmedel (Fremia)

Det finns ett behov av att stärka det svenska välfärdssamhället genom långsiktiga och strategiska investeringar.

AP-fonderna förvaltar ett stort pensionskapital som kan bidra till att utveckla en mer robust och motståndskraftig välfärd. För att möjliggöra detta krävs tydliga regelverk, anpassade strukturer och en politisk vilja.

Det svenska pensionskapitalet behöver ges förutsättningar att användas i sociala investeringar som skapar samhällsnytta samtidigt som det genererar hållbar avkastning. Vissa typer av AP-fonder är mer lämpade för denna inriktning, men dagens legala och strukturella hinder måste hanteras.

Fremia föreslår:

att regeringen tillsätter en statlig utredning som konkretiserar hur sociala investeringar kan bli en del av pensionssystemets strategiska inriktning och därmed bidra till en framtidssäkrad välfärd.

7. Förebyggande socialtjänst (Fremia)

Nu träder den nya socialtjänstlagen i kraft. Det innebär att alla kommuner ska ställa om till mer förebyggande och tidiga insatser. Det är en stor omställning som kräver nya arbetssätt och nya samarbetsstrukturer.

Civilsamhället och den idéburna sektorn är redan i dag en viktig del av det förebyggande arbetet i samhället. Civilsamhället har lokal förankring, lång erfarenhet och ett starkt förtroende. Nu måste kommunerna ges politiskt stöd att fullt ut kroka arm med civilsamhället samt idéburna och kooperativa verksamheter i denna förändring.

Fremia uppmanar därför regeringen och beslutsfattare i kommunerna att satsa på partnerskap med civilsamhället i det förebyggande och främjande arbetet.

Fremia föreslår:

att 1) regeringen och landets kommuner tar vara på civilsamhällets kraft i omställningen av socialtjänsten, samt att 2) regeringen tar initiativ till en lag om idéburet offentligt partnerskap (IOP).

8. Volontärskap långsiktigt (Volontärbyrån)

Det ideella engagemanget i civilsamhället är avgörande för demokrati, social sammanhållning och hållbar utveckling. När människor organiserar sig ideellt skapar de mer än verksamhet; de bygger tillit, gemenskap och ett socialt kapital som stärker samhället i grunden. Det förebygger utanförskap, ofrivillig ensamhet och stärker den civila beredskapen.

Sverige behöver därför en nationell frivilligstrategi, ett samlat ramverk som sätter en tydlig målbild för det ideella engagemanget, ökar delaktigheten och tryggar långsiktiga förutsättningar för civilsamhällets ideella engagemang. Liknande strategiarbeten pågår redan på EU-nivå, vilket gör det än viktigare att Sverige agerar proaktivt.

Strategin ska 1) undanröja hinder för engagemanget kopplade till människors tid, ekonomi, funktionsvariation och bakgrund, 2) förenkla regelverk samt administration och 3) säkerställa stabil flerårig finansiering av infrastrukturen för ideellt engagemang, såväl lokalt som nationellt. En nationell frivilligstrategi ska utformas i nära samverkan med civilsamhället, och skapa förutsättningar för ett hållbart, inkluderande och långsiktigt ideellt engagemang.

Volontärbyrån föreslår:

att regeringen utformar en nationell strategi som främjar ideellt engagemang långsiktigt.

Med ovanstående förslag vill vi **uppmanna socialministern** att ta förslagen vidare i regeringens arbete. Vi kommer även att bjuda in ministern till ett uppföljningsmöte under vintern 2025/2026.

Kontaktuppgifter till oss som står bakom skrivelsen:

Patrik Schröder, samhällspolitiskt ansvarig, Fremia, 072-076 27 22,
patrik.schroder@fremia.se

David Samuelsson, generalsekreterare, Studieförbunden och Civos, 070-543 27 39,
david@studieforbunden.se

Hanna Kroksson, ordförande, Forum, 073-5005492, hannah.kroksson@socialforum.se

Charlotte Rydh, generalsekreterare, Giva Sverige, 073-661 22 93,
charlotte@givasverige.se

Sigge Eriksson, t.f. ordförande, LSU, 072-553 40 65, sigge.eriksson@lsu.se

Anna Snell, verksamhetsledare, Volontärbyrån, 073-554 23 23,
anna.snell@volontarbyran.org

I Civilsamhällesarenan 2025 har även CONCORD Sverige, Ideell Arena, MUCF, NOD och Svenska kyrkan ingått. Av olika skäl har dessa valt att inte medverka till denna skrivelse.